УДК 159.98:[378.016:[159.98:331.54]]
DOI https://doi.org/10.32782/psy-visnyk/2026.3.42

Сторож О. В.
кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри загальної та практичної психології
Рівненського державного гуманітарного університету
ORCID: 0000-0002-2197-1282

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ ТРЕНІНГ ЯК АКТИВНИЙ МЕТОД НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ

SOCIAL-PSYCHOLOGICAL TRAINING AS AN ACTIVE LEARNING METHOD FOR FUTURE PSYCHOLOGISTS

У статті представлено теоретичний аналіз ефективності застосування соціально-психологічного тренінгу як активного методу навчання майбутніх психологів. Проаналізовано, що активні методи навчання спрямовані на стимулювання пізнавальної, інтелектуальної та практичної активності студентів і ґрунтуються переважно на діалогічній взаємодії, самостійному пошуку, творчому розв'язанні навчальних завдань і здатності самостійно приймати рішення. Розкрито, що у структурі активних методів навчання виокремлюють *неімітаційні* та *імітаційні методи*, останні з яких поділяються на ігрові та неігрові. Зафіксовано, що залежно від кількості учасників активні методи навчання доцільно класифікувати на *індивідуальні* та *групові.* Індивідуальні методи передбачають виконання *практичних і дослідницьких завдань, індивідуальних практикумів, тренувальних вправ*, спрямованих на самостійну активізацію навчально-пізнавальної діяльності студента. Групові активні методи навчання систематизують за трьома основними групами: *дискусійні, ігрові* та *тренінгові*. Обґрунтовано, що у широкому науковому розумінні соціально-психологічний тренінг є формою психологічного впливу та активного групового навчання, орієнтованого на набуття й удосконалення знань, умінь і навичок у сфері міжособистісного спілкування, професійної діяльності, особистісного розвитку та психологічного відновлення. Представлено перелік основних компонентів соціально-психологічного тренінгу. Зазначено, що СПТ доцільно розглядати як комплексний метод активного навчання та психологічного впливу. Теоретично досліджено, що соціально-психологічний тренінг є важливим інструментом професійної підготовки майбутніх психологів до роботи в нестабільних ситуаціях сьогодення. Його систематичне використання в освітньому процесі забезпечує комплексне формування професійно значущих компетентностей, комунікативних умінь, навичок психологічної саморегуляції та особистісної стійкості. Водночас тренінгова підготовка сприяє формуванню фахівця, здатного ефективно надавати психологічну допомогу іншим, конструктивно діяти в кризових ситуаціях і підтримувати власний психоемоційний ресурс.

Ключові слова: активні методи навчання, неімітаційні та імітаційні методи, індивідуальні і групові методи, соціально-психологічний тренінг, майбутні психологи.

The article presents a theoretical analysis of the effectiveness of using social-psychological training as an active teaching method for future psychologists. It has been analyzed that active teaching methods are aimed at stimulating students' cognitive, intellectual, and practical activity and are predominantly based on dialogical interaction, independent inquiry, creative problem-solving in educational tasks, and the ability to make independent decisions. It has been revealed that the structure of active teaching methods comprises non-simulation and simulation methods, the latter being further divided into game-based and non-game-based methods. It has been established that, depending on the number of participants, active teaching methods can appropriately be classified into individual and group methods. Individual methods involve practical and research tasks, individual practical sessions, and training exercises aimed at independently enhancing students' educational and cognitive activity. Group active teaching methods are systematized into three main groups: discussion-based, game-based, and training methods. It has been substantiated that, in the broad scientific sense, social-psychological training is a form of psychological influence and active group learning aimed at acquiring and improving knowledge, skills, and abilities in the areas of interpersonal communication, professional activity, personal development, and psychological recovery. The main components of social-psychological training are presented. It is noted that SPT should be regarded as a comprehensive method of active learning and psychological influence. Theoretical analysis has demonstrated that social-psychological training is an important instrument for the professional preparation of future psychologists to work in the unstable conditions of the present day. Its systematic implementation in the educational process ensures the comprehensive development of professionally significant competencies, communication skills, psychological self-regulation skills, and personal resilience. At the same time, training-based preparation contributes to the development of a specialist capable of providing effective psychological assistance to others, acting constructively in crisis situations, and maintaining their own psycho-emotional resources.

Key words: active teaching methods, non-simulation and simulation methods, individual and group methods, social-psychological training, future psychologists.

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу CC BY 4.0

Постановка проблеми. Підвищення вимог до професійної компетентності майбутніх психологів зумовлює необхідність удосконалення їхньої соціально-психологічної підготовки у системі вищої освіти. Особливу актуальність зазначена проблема набуває в сучасних умовах війни та суспільної нестабільності, які супроводжуються інтенсивними соціальними змінами, невизначеністю та зростанням кількості стресогенних ситуацій. За таких обставин освітній процес має бути спрямований не лише на засвоєння професійних знань, а й на розвиток особистісних ресурсів майбутнього фахівця та його здатності до усвідомленого саморегулювання. У ситуаціях вибору поведінка суб'єкта визначається не тільки актуальними соціальними вимогами, а й системою особистісних цінностей, установок і стереотипів, частина яких може залишатися поза межами усвідомлення та ґрунтуватися на попередньому досвіді. Невідповідність таких внутрішніх регуляторів новим умовам життєдіяльності може породжувати суперечності між зовнішніми вимогами та внутрішніми потребами особистості. Подоланню цих суперечностей сприяє використання активних методів навчання, які спрямовані на усвідомлення отриманого досвіду, пошуку ресурсів, розвитку особистісних і професійних якостей, розуміння внутрішньої опори тощо.

Активні методи навчання (АМП) у професійній підготовці майбутніх психологів найбільш продуктивно реалізовуються у формі соціально-психологічного тренінгу (СПТ), який поєднує навчальний і психологічний вплив у процесі інтенсивної групової взаємодії. Тому актуальним завданням фахової підготовки майбутніх психологів є розширення практико-орієнтованого використання методів активного навчання, зокрема формування у студентів компетентностей щодо організації та проведення соціально-психологічного тренінгу, що визначає важливість даного наукового дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика розвитку та теоретичного обґрунтування активних методів навчання представлена у працях М. Бірштейн, О. Бондаренко, П. Горностая, Дж. Дьюї, Дж. Ейсона, К. Мілютіної, А. Макаренка, В. Моляко, Л. Пироженко, Н. Пов'якель, Т. Яценко та інших дослідників. Вагомий внесок у становлення й подальше вдосконалення цього напряму зробили О. Башкір, Т. Бутенко, К. Вопел, А. Левченко, М. Пащенко, Г. Попова, В. Синишина, В. Сипченко, Д. Соуса, В. Шаполова та інші [1; 8; 10; 11; 12; 14; 15].

Аналіз наукових підходів засвідчив, що до активних методів навчання відносять: проєктування, моделювання професійних ситуацій, рольові та ділові ігри, «круглий стіл», «мозковий штурм», метод «плюси й мінуси», кейс-метод, дискусії, драматизація та театралізація та інші інтерактивні технології [1], які орієнтовані на активну участь студентів у саморозвитку: у формуванні критичного мислення, комунікативних умінь, самостійності, рефлексії, набутті професійних компетентностей і творчому розв'язанні навчально-професійних завдань. Значна частина зазначених методів реалізується в малих групах, що додатково сприяє розвитку комунікативної взаємодії та навичок колективного розв'язання проблем. Їх ефективність залежить від відповідності змісту навчання, рівня підготовки й індивідуальних особливостей студентів, а також від професійної компетентності викладача. АМН передбачають активне включення здобувачів освіти у процес засвоєння знань через самостійну пізнавальну та практичну діяльність. Важливим компонентом активного навчання є інтерактивна взаємодія, що ґрунтується на співробітництві, рівноправності учасників і спільному пошуку рішень. Вона забезпечує залучення студентів до пізнавального процесу, сприяє осмисленню власного досвіду та розвитку соціальної компетентності [1; 8].

У сучасній психолого-педагогічній науці соціально-психологічний тренінг розглядається як ефективний засіб розвитку особистісних і професійно значущих якостей майбутніх психологів. Теоретико-методологічні засади його застосування у системі вищої освіти висвітлено у працях Н. Волкової, Л. Карамушки, І. Олійник, Е. Панасенко, В. Синишиної та інших науковців. Дослідники акцентують увагу на можливостях СПТ у формуванні та підвищенні рівня соціально-психологічні компетентності студентів, що є важливою передумовою їхньої готовності до майбутньої професійної діяльності. У працях українських учених, зокрема М. Білової, О. Квасник, О. Романовського, В. Шаполової, Т. Яценко та ін., соціально-психологічний тренінг також визначається як продуктивний інструмент оптимізації навчально-виховного процесу та вдосконалення професійної підготовки здобувачів вищої освіти [2; 5; 6; 7; 11; 13].

Метою статті є теоретико-методологічний аналіз ефективності застосування соціально-психологічного тренінгу як активного методу навчання майбутніх психологів.

Виклад основного матеріалу. Важливий концептуальний фундамент психології навчання був закладений у працях І. Беха, Г. Костюка, С. Максименка, В. Моляко, В. Роменця, М. Смульсон та інших, а наукове обґрунтування активних методів навчання набуло розвитку у другій половині ХХ століття. Одним із перших їх диференціював Г. Ващенко, розмежувавши пасивну позицію здобувача як об'єкта педагогічного впливу та активну – як суб'єкта власної навчальної діяльності. У сучасному розумінні активні методи навчання спрямовані на стимулювання пізнавальної, інтелектуальної та практичної активності студентів і ґрунтуються переважно на діалогічній взаємодії, самостійному пошуку, творчому розв'язанні навчальних завдань і здатності приймати рішення. Важливою умовою ефективності такого навчання є сприятливий психологічний мікроклімат, що забезпечує емоційний комфорт, відкритість до взаємодії та підтримки пізнавальної активності студентів. Отже, активні методи навчання доцільно розглядати як важливий інструмент професійної підготовки майбутніх фахівців, що забезпечує їхню

суб'єктну включеність в освітній процес, розвиток професійних компетентностей та готовності до практичної діяльності [1; 8; 12].

У структурі активних методів навчання виокремлюють *неімітаційні* та *імітаційні методи*, останні з яких поділяються на ігрові та неігрові [12].

Якщо неімітаційні методи спрямовані переважно на активізацію пізнавальної діяльності студентів, то імітаційні передбачають моделювання професійно значущих ситуацій і взаємодій. До них належать метод конкретних ситуацій, імітаційні вправи, тренінг, ділові та рольові ігри та інші. Саме моделювання реальних умов діяльності забезпечує можливість практичного відпрацювання професійних дій, комунікативних стратегій і прийняття рішень [12].

Залежно від кількості учасників активні методи навчання доцільно класифікувати на *індивідуальні* та *групові.* Індивідуальні методи передбачають виконання *практичних і дослідницьких завдань, індивідуальних практикумів, тренувальних вправ*, спрямованих на самостійну активізацію навчально-пізнавальної діяльності студента. Групові активні методи навчання систематизують за трьома основними групами: *дискусійні, ігрові* та *тренінгові* [8; 11; 12].

До *дискусійних методів* належать групова дискусія (полеміка), аналіз проблемних ситуацій, розгляд практичних казусів, «мозковий штурм», розгляд ситуацій морального вибору. *Дискусійні методи* навчання забезпечують активне залучення студентів до осмислення навчального матеріалу, стимулюють формування власної позиції, розвиток критичного мислення, аргументації та розвиток навичок колективного пошуку рішень. Вони можуть використовуватися для багаторакурсного осмислення проблеми, актуалізації й конструктивного опрацювання конфліктів, подолання емоційної упередженості та розвитку самопрезентації й комунікативної компетентності. За організацією виокремлюють *структуровану* дискусію, що передбачає визначений порядок і правила проведення (зокрема, мозковий штурм), та *неструктуровану*, за якої ініціатива значною мірою належить учасникам. За змістовою спрямованістю розрізняють *тематичні* дискусії (обговорення актуальної проблематики), *біографічні* (осмислення особистого досвіду) та *інтеракційні* (аналіз взаємин і групової динаміки). Дискусійні методи широко застосовуються для аналізу практичних і проблемних ситуацій та в окремих напрямах групової психологічної роботи виступають провідним методом взаємодії [1; 2; 6; 8; 10; 11; 12].

Ігрові методи – це дидактичні та творчі ігри, зокрема ділові (управлінські) й рольові ігри, а також ігрова психотерапія, психодраматична корекція та контргра тощо. Ігрові методи навчання ґрунтуються на моделюванні ситуацій, у яких студенти виконують визначені ролі та самостійно розв'язують проблемні завдання. Їх застосування сприяє розвитку комунікативних умінь, пізнавальної активності, саморегуляції та здатності переносити набутий досвід у професійну діяльність. Ігрові методи можуть бути *організаційно-діловими, організаційно-мисленнєвими, організаційно-комунікативними, сюжетно-рольовими, імітаційними та інноваційними іграми* [1; 2; 6; 10; 12].

За В. Сипченко і А. Левченко, особливе значення має ділова гра як форма моделювання професійних ситуацій і взаємодії. Її психолого-педагогічну основу становлять: розвиток професійного та творчого мислення; імітація умов і динаміки професійної діяльності; поєднання ігрових і навчальних цілей; спільна діяльність учасників у процесі прийняття індивідуальних та групових рішень; відпрацювання вербальних і невербальних комунікативних умінь; формування нових поведінкових стратегій і конструктивних моделей міжособистісної взаємодії тощо. Таким чином, ділова гра створює умови для професійного занурення студентів, розвитку соціальної компетентності (комунікації, співпраці, емпатії, толерантності, вирішення конфліктів), навичок прийняття рішень і рефлексивного аналізу власної діяльності [12].

Тренінгові методи охоплюють соціально-психологічний тренінг, тренінг ділового спілкування, сенситивний тренінг, психотехнічні ігри, тренінг умінь і тренінг особистісного зростання. Така класифікація відображає різноманітність форм групової взаємодії та визначає широкі можливості їх використання у професійній підготовці студентів [3; 4; 9; 13].

Генеза тренінгового методу пов'язана з історичним розвитком групових практик оздоровлення, навчання та психологічного впливу. Поступове переорієнтування освіти від простого засвоєння знань до формування практичних умінь зумовило становлення тренінгу як форми активного навчання. Термін «соціально-психологічний тренінг» уведений у психологічну науку М. Форвергом. В подальшому вагомий внесок у розвиток його теоретичних засад зробили дослідження А. Адлера, Дж. Брейда, Ф. Месмера та К. Роджерса, присвячені механізмам психологічного й міжособистісного впливу. Водночас започатковані К. Левіним Т-групи стали важливим етапом інституалізації тренінгової роботи та розвитку компетентності у сфері міжособистісної взаємодії [9].

У широкому науковому розумінні соціально-психологічний тренінг є формою психологічного впливу та активного групового навчання, орієнтованою на набуття й удосконалення знань, умінь і навичок у сфері міжособистісного спілкування, професійної діяльності, особистісного розвитку та психологічного відновлення. У наукових концепціях і підходах тренінг також розглядається як багатофункціональний метод цілеспрямованої трансформації психологічних феноменів особистості, групи чи організації, спрямований на гармонізацію та особистісного функціонування людини [4; 6; 13].

Специфіка СПТ визначається інтенсивною груповою взаємодією, активною участю всіх її учасників і поєднанням практичного навчання з рефлексивним мисленням власної поведінки та способів взаємодії з іншими. Важливими умовами ефективності тренінгової роботи є психологічна безпека, довіра, при-

йняття та сприятливий емоційний мікроклімат групи. Поєднання вербальних і невербальних засобів психологічного впливу розширює можливості усвідомлення емоційних, поведінкових і комунікативних проявів особистості, а також сприяє виявленню та опрацюванню труднощів міжособистісної взаємодії.

У професійній підготовці майбутніх психологів СПТ виконує не лише навчальну, а й розвивальну функцію. Його застосування сприяє формуванню комунікативної компетентності, соціального інтелекту, рефлексивних умінь, творчої активності та особистісної зрілості студентів, а також забезпечує набуття досвіду конструктивної взаємодії у змодельованих професійних ситуаціях. Відтак соціально-психологічний тренінг доцільно розглядати як інтегративну форму АМН, що поєднує вербальні і невербальні засоби психологічного впливу та розширює можливості діагностики й усвідомлення емоційних та поведінкових проявів особистості [11].

Основні компоненти соціально-психологічного тренінгу охоплюють комплекс активних методів групової роботи, спрямованих на засвоєння теоретичних і практичних знань та формування соціальних здібностей учасників:

1. Міні-лекція – короткотривала форма подання структурованої теоретичної інформації, яка доцільно поєднується з візуалізацією, подальшим обговоренням і практичними вправами.

2. Групова дискусія – метод колективного обговорення проблемних питань, що забезпечує обмін думками, аргументацію власної позиції, розвиток критичного мислення та комунікативних умінь.

3. Мозковий штурм – метод генерування максимальної кількості альтернативних ідей щодо розв'язання визначеної проблеми з подальшим їх аналізом, оцінюванням та відбором найбільш конструктивних рішень.

4. Структурні та рухові вправи – практично-орієнтовані засоби, спрямовані на набуття учасниками безпосереднього досвіду взаємодії, відпрацювання моделей поведінки, активізацію уваги та оптимізацію групової динаміки.

5. Релаксаційні та аналітичні вправи – методи регуляції психоемоційного стану, зниження напруження, розвитку саморегуляції, критичного мислення та здатності до аналізу проблемних ситуацій.

6. Демонстрація – спосіб наочного моделювання та відпрацювання певних поведінкових або комунікативних дій, що забезпечує їх краще розуміння та практичне засвоєння.

7. Малювання – проєктивно-експресивний прийом, який сприяє актуалізації та усвідомленню емоційних станів, установок, ставлень і суб'єктивного досвіду учасників.

8. Рольова та ділова гра – методи моделювання професійних і соціально-психологічних ситуацій, що забезпечують відпрацювання моделей поведінки та прийняття рішень.

9. Читання та опрацювання навчальних матеріалів – спосіб самостійного засвоєння й подальшого групового обговорення теоретичної інформації.

10. Тілесно-орієнтовані і танцювально-рухові техніки – засіб психофізіологічної регуляції для зниження напруження, опрацювання стійких тілесно-емоційних патернів, розвитку спонтанності та творчого самовираження.

11. Медитативні техніки – спосіб для оволодіння навичками фізичної й емоційної релаксації, зниженню психічного напруження, подолання стресових станів і формування здатності до аутосугестії та саморегуляції.

12. Техніки активної уяви (візуалізація) – спосіб, який спрямований на усвідомлення та інтеграцію глибинних психічних змістів, які можуть проявлятися у формі образів, відчуттів, емоцій або спонтанних асоціацій. Візуалізація сприяє самопізнанню, емоційній саморегуляції, інтеграції внутрішнього досвіду та опрацюванню психологічних труднощів.

13. Захист проєктів – форма закріплення результатів тренінгового навчання через самостійне або групове розроблення практичних проєктів, їх презентацію, аргументацію та колективне обговорення.

14. Метод соціальної перцепції – метод спрямований на вдосконалення здатності учасників сприймати, розуміти й оцінювати себе, інших та групову взаємодію. Використання спеціальних тренінгових вправ забезпечує отримання зворотного зв'язку, поглиблення саморефлексії та адекватності самосприйняття, а також розвиток інтерпретації вербальних і невербальних проявів партнерів.

Отже, комплекс зазначених методів забезпечує поєднання інформаційного, практичного, комунікативного та рефлексивного компонентів тренінгової роботи, переводячи учасників із позиції пасивного сприйняття інформації до активного конструювання власного досвіду та відпрацювання професійно значущих способів взаємодії (див. табл. 1).

Також слід зазначити, що за дослідженнями Н. Волкової і І. Олійник, в умовах війни психіка людини зазнає комплекс травматичних впливів, зокрема наявність постійного стресу, втрат, загрози безпеці та тривалої невизначеності. Тому підготовка майбутніх психологів в умовах сьогодення має також передбачувати опанування методів першої психологічної допомоги, технік подолання посттравматичних наслідків, засобів психоемоційної стабілізації та саморегуляції, зокрема майндфулнес та різноманітні арт-терапевтичні практики тощо. Відповідно у програмах СПТ для майбутніх психологів стає важливим використання логотерапевтичних підходів для розвитку самодистанціювання та пошуку особистісного сенсу, відновлення психологічної стійкості й посттравматичного зростання тощо [5].

Таким чином, СПТ доцільно розглядати як комплексний метод активного навчання та психологічного впливу, основу якого становить інтенсивна групова взаємодія, практичне відпрацювання моделей поведінки та рефлексія отриманого досвіду в будь-яких умовах життєдіяльності особистості. Тренінгові методи забезпечують інтенсивне навчання, активізують особистісний потенціал, сприяють самопіз-

Таблиця 1

Компоненти соціально-психологічного тренінгу

Компонент СПТ	Методи та прийоми	Розвиток компетентностей
Дискусійний	Групова дискусія, полеміка, аналіз ситуацій і казусів, мозковий штурм	Аргументація, рефлексія, обмін позиціями, пошук рішень
Ігровий	Рольові, ділові, імітаційні, ситуативно-рольові, організаційно-діяльнісні ігри	Моделювання реальних ситуацій і відпрацювання поведінкових стратегій
Практично-тренувальний	Структуровані вправи, вправи в парах і трійках, тренінг умінь	Формування та закріплення комунікативних навичок
Комунікативний	Вправи на активне слухання, невербальну взаємодію, встановлення контакту, зворотний зв'язок	Розвиток комунікативної компетентності
Соціально-перцептивний	Вправи на сприймання себе та інших, саморефлексію, інтерпретацію вербальної та невербальної поведінки	Розвиток соціальної перцепції та саморозуміння
Рефлексивний	Обговорення досвіду, зворотний зв'язок, саморефлексія, групова рефлексія	Усвідомлення власної поведінки та її впливу на інших
Психотехнічний	Психогімнастика, релаксація, медитація, візуалізація, активна уява	Саморегуляція, зниження напруження, усвідомлення емоційних станів
Тілесно-руховий	Рухові вправи, тілесно-орієнтовані техніки, танцювально-рухові вправи	Розвиток тілесної усвідомленості, емоційної експресії та взаємодії
Творчий	Малювання, символічні вправи, метафоричні завдання	Самовираження, актуалізація внутрішнього досвіду, творчий пошук
Аналітичний	Аналіз проблемних ситуацій, критичне оцінювання, пошук альтернатив	Розвиток професійного та критичного мислення
Демонстраційний	Демонстрація моделей поведінки, спостереження, аналіз відеоматеріалів	Усвідомлення особливостей власної та чужої поведінки
Проєктний	Розроблення та захист індивідуальних і групових проєктів	Перенесення набутих знань і навичок у професійну практику

нанню, розвитку командної взаємодії та набуттю практичних комунікативних умінь як у ситуаціях безпеки, так і в ситуаціях невизначеності. Тренінг поєднує навчальний, розвивальний, поведінковий та особистісно-трансформаційний потенціал, що зумовлює його широке застосування у професійній підготовці майбутніх психологів та в психологічній практиці загалом.

Висновки. Використання активних методів навчання у професійній підготовці майбутніх психологів передбачає перехід від переважно репродуктивної моделі освіти до суб'єкт-суб'єктної взаємодії, у межах якої викладач і студенти виступають активними учасниками освітнього процесу. Однією з найбільш ефективних форм реалізації такого підходу є соціально-психологічний тренінг, що створює умови для активного професійного й особистісного розвитку студентів. Його специфіка полягає в тому, що учасник СПТ не лише отримує інформацію, а безпосередньо діє, моделює ситуації, взаємодіє з іншими, отримує зворотний зв'язок, аналізує власну поведінку та коригує її. Водночас тренінгова підготовка сприяє формуванню фахівця, здатного ефективно надавати психологічну допомогу іншим, конструктивно діяти в кризових ситуаціях і підтримувати власний психоемоційний ресурс. Саме тому СПТ поєднує навчальний, практичний, комунікативний, рефлексивний і особистісно-розвивальний компоненти.

З огляду на представлену класифікацію активних методів, які використовуються у СПТ перспективним напрямом є подальша розробка та емпірична перевірка комплексних програм соціально-психологічного тренінгу, у яких дискусійні, ігрові, психотехнічні, рефлексивні та комунікативні методи інтегруються відповідно до конкретних професійних і особистісних завдань студентів в кризових та невизначених ситуаціях. Особливого значення набуває дослідження ефективності СПТ у формуванні комунікативної компетентності майбутніх психологів, розвитку соціально-перцептивних і рефлексивних умінь, саморегуляції, здатності до конструктивної міжособистісної взаємодії та професійного саморозвитку в умовах війни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Башкір О. І. Активні й інтерактивні методи навчання у вищій школі. *Збірник наукових праць «Педагогіка та психологія»*. Харків, 2018. Вип. 60. С. 33–44.
2. Білова М. Е. Теоретичні основи психологічного тренінгу : метод. рекомендації. Одеса : Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2021. 36 с.
3. Бобченко Т.Р. Психологічні тренінги: основи тренінгової роботи : навч. посіб. для вузів. Київ: Юрайт, 2020. 132 с.
4. Богдан Ж., Середа Н., Солодовик Т. Формування комунікативної компетентності студентів закладів вищої освіти: монографія; Нац. техн. ун-т «Харків. політехн. ін-т». Харків : Мадрид, 2020. 262 с.
5. Волкова Н. П., Олійник І. В. Соціально-психологічний тренінг як метод інтерактивного навчання у процесі підготовки майбутніх психологів до соціально-психологічної підтримки громадян в умовах війни. *Педагогічна Академія: наукові записки*. 2025. №16. DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.15101894

6. Карамушка Л. М. Психологічні тренінги для підготовки менеджерів та персоналу освітніх організацій (реалізація технологічного підходу) : навч. посіб. Київ : Інститут психології ім. Г. С. Костюка НАПН України, 2022. 144 с.
7. Панасенко Е., Сурчилова С. Соціально-психологічний тренінг в системі підготовки майбутніх практичних психологів закладів освіти: принципи та стратегії побудови програм. *Молодь і ринок.* 2018. Вип. 6. С. 6–11. DOI: https://doi.org/10.24919/2308-4634.2018.136840
8. Пащенко М. Активні методи навчання та їх перевага над традиційними. *European Science*. 2023. №4. С. 165–175. DOI: https://doi.org/10.30890/2709-2313.2023-24-04-032
9. Підбуцька Н.В., Попова Г.В., Шаполова В.В., Квасник О.В. Соціально-психологічний тренінг: теорія та практика : навч. посіб. Харків :НТУ «ХПІ», 2025. 202 с.
10. Попова Г. В., Шаполова В. В. Технологія створення та проведення рольової гри в педагогічному процесі. *Теорія і практика управління соціальними системами*. 2021. №2. С. 41–58. DOI: https://doi.org/10.20998/2078-7782.2021.2.04
11. Синишина В. М. Упровадження методу активного соціально-психологічного пізнання в систему підготовки майбутніх практичних психологів. *Причорноморський науково-дослідний інститут економіки та інновацій. Серія : інноваційна педагогіка.* 2020. Вип. 21. Т. 3. С. 109–113. DOI : https://doi.org/10.32843/2663 6085/2019.21.3-23
12. Сипченко В., Левченко А. Активні методи навчання як засіб формування мотивації навчальної діяльності студентів. *Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти.* 2017. № 6. С. 119–127.
13. Романовський О. Г., Шаполова В. В., Квасник О. В. Теорія і практика тренінгової роботи : метод. вказівки для магістрів усіх форм навч. зі спец. 232 «Соціальне забезпечення». Харків : НТУ «ХПІ», 2023. 66 с.
14. Sousa David A. How the Brain Learns / 6th ed. Corwin, 2022. 336 p.
15. Vopel Klaus W. Handbuch für Gruppenleiter/innen Zur Theorie und Praxis der Interaktionsspiele (Lebendiges Lernen und Lehren). Iskopress Verlags GmbH, 2023. 223 p.

Дата першого надходження статті до видання: 13.08.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 10.09.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 17.11.2026